

technological and procedural, organizational; artistic and informational, operational; participative and communicative, organizational; reflective and analytical, judgmental; productive and creative, modeling.

Key words: *design methods, design activities, competency building approach, competent teacher, teacher's artistic and design skills.*

АКМЕОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-МЕНТАЛЬНОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ ТА ХОРЕОГРАФІВ

УДК: 378+371+373.67

Реброва О.Є.

У статті розкривається смисл та регулятивна роль акмеологічного підходу в цілісній організаційно-методичній системі формування такого досвіду. Акмеологічний контекст дослідження виявляється у визначенні а) відповідної матриці рівнів такого досвіду; б) особистісних фахових якостей, що дозволяють здійснити перетворення фахівця відповідно до мети фахового вдосконалення; в) технології інтенсифікації та оптимізації самоорганізації та саморозвитку студентів-музикантів та хореографів як художньо-ментальних процесів.

Ключові слова: *акмеологія, акмеологічний підхід, педагогічна акмеологія, поліпарадигмальність, художньо-ментальний досвід.*

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ МЕТОДИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-МЕНТАЛЬНОГО ОПЫТА СТУДЕНТОВ-МУЗЫКАНТОВ И ХОРЕОГРАФОВ

Реброва Е.Е.

В статье раскрывается смысл и регулятивная роль акмеологического подхода в целостной организационно-методической системе формирования такого опыта. Акмеологический контекст исследования выражается через: а) определение соответствующей уровневой матрицы художественно-ментального опыта; б) личностных профессиональных качеств, позволяющих осуществить преобразования личности специалиста в соответствие с целью профессионального совершенствования; в) технологии интенсификации и оптимизации самоорганизации и саморазвития студентов-музыкантов и хореографов как художественно-ментальных процессов.

Ключевые слова: *акмеология, акмеологический подход, педагогическая акмеология, полипарадигмальность, художественно-ментальный опыт.*

Постановка проблеми. Гуманістична парадигма педагогіки мистецтва останнім часом усе частіше спонукає науковців до застосування акмеологічного підходу в питаннях особистісного, творчого, професійного зростання майбутнього вчителя. У дослідженні художньо-ментального досвіду майбутніх

учителів музичного мистецтва та хореографії акмеологія була представлена одним з аспектів методологічного забезпечення, який наближував процес оцінювання та дослідження ментальних проявів у мистецтві та мистецькій освіті через рівневу матрицю досягнень та перетворень творчої особистості вчителя, реалізації його творчого потенціалу (О.Реброва [8]). Акмеологічний підхід був обґрунтований у низці основних методологічних парадигм ментальності на основі праць А. Деркач, О.Олексюк, Г.Падалки, Є. Селезньової та інших науковців. Він дозволив зорієнтуватися на самоорганізаційних технологіях як механізмів, що сприяють оптимальним перетворенням особистості майбутніх учителів з позиції тих, хто навчається, в позицію тих, хто навчає та цілеспрямовує власну творчу енергетику на продукування цінностей мистецтва в соціокультурне середовище. У практичній площині дослідження було застосовано текто-партисипативний підхід як творчо-організаційна методологічна стратегія, що була обґрунтована у вимірах поліпарадигмальності, до якої включено й акмеологію. Завдання подальшого втілення методики формування художньо-ментального досвіду як процесу і результату духовної практики та досягнення найвищих результатів якості мистецької освіти, зокрема з музичного мистецтва та хореографії, актуалізує проблему виокремлення акмеологічного контексту запропонованої методики з подальшим усвідомленням її перетворювальної функції.

Окрім того, проблема підготовки корпусу учителів мистецьких дисциплін як окрема галузь мистецької освіти останнім часом актуалізована потребою формування творчої особистості вчителя, здатного продукувати цінності мистецтва та здійснювати кваліфіковано і компетентно художньо-творчі розвиток школярів. Це завдання спонукає науковців звертатися до акмеології як до методології наукових досліджень та акмеологічного підходу як до методичного ресурсу підготовки вчителів.

Висвітлення проблеми в науковій літературі. Дослідження художньої ментальності в ракурсі педагогіки мистецтва представлені парадигмальним синтезом мистецько-культурологічних, художньо-творчих, педагогічно-творчих, фахово-ідентифікаційних напрямів (Є.Глазиріна, Г.Двойніна, А.Демченко, Г.Джулай, М.Каган, О.Кривцун, О.Оганезова-Григоренко, О.Олексюк, О.Рудницька).

Учені А. Деркач та О. Селезньова обґрунтовують взаємозв'язок ментальності та акмеології. Вони застосовують поняття «акмеологічна ментальність» і «акмеологічний менталітет» як тотожні і визначають їх сутність через такі характеристики та властивості психічних станів особистості, які охоплюють її пізнавальну, емоційну, ідентифікаційну, духовну, культурну та образно-естетичну сфери. Передусім, це фундаментальний, «глибинний» шар свідомості, рефлексія і усвідомлення поведінки людини, яка орієнтована на саморозвиток; духовна та інтелектуальна спроможність людини самореалізуватися; гнучкі, варіативні психічні процеси, стани і форми духовної діяльності, світоосягнення і віри, водночас інваріантні, апріорні компоненти, шари і структури; зумовлені культурною, мовою, релігією, вихованням, соціальним спілкуванням; образно-естетичний, метафоричний, символічний початок [3, с. 67-68].

У дослідженні О.Олексюк та М.Ткач, присвяченому духовному потенціалу особистості, визначено ментальний рівень як основний та ґрунтовний, на яко-

му будеться наступний духовний розвиток особистості [5]. Між тим, засобом такого розвитку багато вчених вважають акмеологічні технології та стратегії. Так В.Велічко впроваджує акмеологічний підхід у професійну освіту як дослідницький засіб, що актуалізує творчий потенціал тих, хто навчається, оскільки він підвищує професійну мотивацію та мотивацію досягнення успіху завдяки створенню умов застосування прогресивних, сучасних методик та технологій навчання та виховання [1]. Г.Данілова обґрунтовує поняття «методична акмеологія», яка представлена у відповідності до професійних досягнень корпусу методистів як менеджерів освітнього процесу. При цьому науковець розглядає категорію «акме» як методичну, що позначає універсальний феномен можливостей вищих досягнень методиста в різних сферах його діяльності [2].

У дослідженнях з педагогіки мистецтва акмеологічний підхід усе частіше стає «дослідницьким інструментарієм». Так, наприклад, О. Єременко визначає сутність акмеологічної спрямованості навчання магістрів музичного мистецтва, зокрема, орієнтацій навчально-пізнавальної, оцінювально-інтерпретаційної і творчо-продуктивної діяльності. Акмеологічний підхід як парадигматична основа дослідження, що виражає закономірності переходу від реального до найвищого професійного і особистісного становлення студентів визначена в дисертації А. Козир. На думку А.Козир, Г.Падалки, акмеологічний підхід – один із напрямів модернізації освіти, який пов'язаний зі створенням умов і факторів, котрі забезпечують найвищі професійні, творчі досягнення людини, його предмет тісно пов'язаний із такими поняттями як ідеал, досконалість, гармонійність тощо [4; 6].

У дослідженні З.Румянцевой акмеологічний підхід є особливим вектором у процесі вдосконалення професійної підготовки педагога-музиканта. Пропонований вектор охоплює такі найвагоміші аспекти підготовки музиканта як-от: охоплення інтонаційної сфери музичного мистецтва, вплив цього процесу на музичне мислення та на наступному етапі – на творчість, на творчу самореалізацію, самовдосконалення, що є акмеологічною настановою на досягнення вищого рівня професіоналізму, професійного саморозвитку [9].

Як бачимо, сфера застосування акмеологічної науки достатньо широка, охоплює загальнометодологічний, конкретно методологічний (у галузі педагогіки мистецтва) та практично-методичний контекст. У нашому дослідженні акмеологія виступає методологічним підґрунтям дослідження феномену художньо-ментального досвіду як професійного в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Однак, ми не виокремлювали акмеологічний підхід як самодостатню методичну одиницю в організаційно-методичній системі, між тим, вона була присутня апріорно.

Мета статті – висвітлити акмеологічний контекст, його сутність та операційність в організаційно-методичній системі формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

Виклад основного матеріалу.

Дослідження з проблеми формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії здійснювалося з застосуванням поліпарадигмальної методології [8]. Серед її складових визначався акмеологічний підхід у контексті його педагогічного розуміння. Педагогічна акмеологія інтерпретується як високий рівень професійних досягнень у ме-

жах та у відповідності до обраної сфери соціокультурної діяльності, що не виключає загальношкільських досягнень у цілісному розвитку особистості. Додільно нагадати, що акмеологія виникла як «нова парадигма на стику суспільних, технічних, гуманітарних, природничих наук, спрямована на вирішення завдань щодо визначення оптимальних факторів та умов, котрі дозволяють дорослій людині як індивіду, особистості та суб'єкту діяльності досягати свого «акме» (поперед усього у професійній діяльності) [7]. Це дає підстави застосовувати акмеологію в контексті професіоналізму. Оскільки у дослідженні художньо-метальний досвід представлений як каталізатор якості фахового навчання та професійного становлення, його сформованість має акмеологічний контекст. Саме у цьому контексті основними якостями вчителів музичного мистецтва та хореографії визначено: *творчу самостійність*, що характеризується здатністю концентрувати творчі ресурси (образне мислення, застосування раніше отриманих знань в інших ситуаціях, вміння знаходити нестандартні рішення, змінювати ракурс погляду, бачення альтернативи тощо) під час навчання, інтерпретаційної та художньо-педагогічної діяльності, стимулює розвиток автономності (вищий рівень компетентності) особистості; *виконавську та емоційно-образну мобільність*, що характеризується швидкими емоційними реакціями на різні художньо-образні явища, художньо-творчі ситуації; *комунікативні якості*, котрі розвиваються під впливом набуття художньо-комунікативного досвіду: толерантність, асертивність (дотримання власної точки зору, самоствердження на фоні поваги до інших, до їх точки зору), емпатійність; *інтенціональна духовність (прагнення вплинути на духовний світ інших через мистецтво)*. [8, с. 464].

Дослідження рівнів сформованості художньо-ментального досвіду також здійснювалося на основі концепції відповідності щодо фахового зростання студентів у контексті акмеології. На її основі теоретично обґрунтовано та здійснено кількісний і якісний аналіз отриманих даних, що дозволили визначити логіку та характеристику рівнів таким чином: низький рівень позначений як «Усталеність невизначеності художньо-ментальних процесів»; середній рівень позначався як «Динамічний розвиток художньо-ментальних процесів»; достатній рівень був позначений як «Визначеність та самоорганізація художньо-ментальних процесів»; високий рівень номіновано як «Творча самостійність, продукування художньо-ментальних перетворень» [8, с. 353,354].

Як бачимо, визначені рівні відповідають закономірностям формування досвіду, з одного боку, з іншого, відповідають якісним змінам особистості фахівця, що є наслідком вектору розвитку від сталості якостей через активізацію саморозвитку до вищої ланки – творчої самостійності.

Основним засобом розробки акмеологічних підходів у мистецькій педагогіці, на думку Г.Падалки, є абстрагування, зокрема один із його різновидів – ідеалізація. Абстракція дозволяє увиявити досліджуване педагогічне явище в особливій формі, а ідеалізація – розглядати його у вигляді системи, що відповідає таким критеріям:

· бездоганність – виявлення таких способів взаємодії педагога з учнями, які безпомилково орієнтують на повноцінне засвоєння мистецтва, а також творче самовираження в ньому;

- довершеність методики – найвищий рівень її змодельованості, за яким усі аспекти взаємоузгоджені, взаємозумовлені і взаємопов'язані таким чином, що утворюють цілісність. При цьому вилучення будь-якого елемента тягне за собою її руйнацію;

- гармонійність методики свідчить про таку її побудову, за якої спостерігається злагодженість роботи окремих компонентів, їх відповідність один одному;

- результативність методичної моделі зумовлюється високими досягненнями, успіхами учнів у мистецькій діяльності [6, с. 265-266].

Таким чином, з орієнтацією на методичний аспект, було інтерпретовано акмеологічну сутність поняття «формування художньо-ментального досвіду». У дослідженні це – цілеспрямоване застосування організаційних, методичних, формотворчих, мистецько-змістових і педагогічних художньо-комунікативних ресурсів, а також гуманістичних творчих взаємовідносин між викладачами та студентами, що в сукупності створює цілісну систему ефективного та оптимального впливу на компоненти художньо-ментального досвіду, підтримуючи їх взаємозв'язки. Організація його формування передбачає акцентуацію духовних станів через створення педагогічних ситуацій, що спонукають до рефлексії художньо-фахової свідомості, залишаються в пам'яті як подія, яка вразила емоційну та інтелектуальну сферу особистості; що стимулює переоцінку індивідуальних цінностей, саморозкриття художньо-творчого ресурсу [8, с. 465].

У контексті акмеології було зроблено акцент на методи самопідготовки та самореалізації. Наведемо приклади деяких з них:

Методи самонавчання: «сам собі викладач». Він запроваджується таким чином: на уроці ми показуємо конкретний метод для опрацювання певного фрагменту твору. Домашні завдання мають певну послідовність: спочатку студент репродуктивно виконує пропонуваний метод на окресленому фрагменті, потім застосовує рекомендований метод самостійно на схожі фрагменти. Після набутого методичного досвіду він створює класифікацію методів відповідно до виконавських фактурних формул або художньо-виразних алгоритмів виконавських засобів. На завершеному етапі студент самостійно контролює процес вибору методу та його застосування, при цьому вголос робить собі зауваження. Він пібіто грає роль викладача і студента водночас;

- самоакомпанемент – спів під власний акомпанемент; зміна характеру акомпанементу (штрих, темп) відповідно до зміни характеру розспівування, вокалізу або нескладної пісні; виконати акомпанемент на манеру якогось інструменту; передати музику рухами, танцем, мімікою; проспівати фортепіанний твір або продиригувати його.

- рефлексивно-творчі: самооцінювання, самоаналіз, самоорганізація, самомоніторинг, самодіагностика художньої компетентності, ідентифікаційного самовизначення;

Ідентифікаційні методи:

- побудови етноідентифікаційної карти «Хто Я», фахово-ідентифікаційної карти «Я вчитель» « Я –представник мистецької освіти»;

- художньо-творчий, метафоричний автопортрет. Застосування методу передбачало такі техніки:

А) обери слова, яким сам себе зможеш описати; обери слова, якими тебе можуть описати інші; в чому визначається твоя винятковість; що в тобі не відповідає фаховим особливостям вчителів мистецьких дисциплін. Після створення таких карток в групі здійснюється їх порівняння. Таким чином, обираються якості, які найбільш часто повторюються. Мета – прийти до висновку про їх актуальність та власну сформованість.

Б) створи свій художньо-творчий, метафоричний автопортрет. Для цього скористайся різноманітними музичними формами: сонатна, форма рондо, варіаційна форма.

Методи концентрації духовної практики, художньо-творчі тренінги та самотестування:

- Уявити себе в ролі улюбленого герою опери; фільму, картини, музичного твору тощо. У спокійному стані слід «зануритися в його образ» та здійснити імовірну проекцію його розвитку (інший сценарій).

- Здійснити перегляд картин з СД «Імпресіонізм», в якому відсутні назви, або назви подаються французькою мовою. Пропонувати свої – Тест «Погляд ззовні»: осмислити фразу: «Я – цікава людина для інших», оскільки я: (обери слова, що тобі відповідають): маю почуття гумору; знаю багато цікавих історій, вмію розповідати анекдоти, креативна особистість, вмію поміркувати вголос, та висловити цікаву точку зору; вмію слухати; вмію гарно грати, співати, танцювати; маю достатній рівень художньої компетентності, що відрізняє мене від інших (не мого фаху); неконфліктна особистість, прагну усвідомити проблеми інших та їм допомогти; володію інформаційною культурою, інноваційними технологіями.

Висновок. Дослідження художньо-ментального досвіду студентів-музикантів та хореографів здійснювалося на основі розробки організаційно-методичної системи, що мала акмеологічний контекст. Він відповідав сутності художньо-ментального досвіду, оскільки останній є складним, полімодальним, інтегрованим фаховим утворенням особистості, процесом і результатом духовно-практичної діяльності, що складається з накопичення художньої інформації (етнічної, полікультурної, художньо-стильової, субкультурної), яка поступово підлягає емоційно-інтуїтивній та рефлексивній переробці з подальшим інтелектуальним осягненням її цінності, смислової сутності, відповідності культурним традиціям, етнічній та регіональній належності. Акмеологічні засади дослідження проявлялися під час розробки технологій, які дозволяли залучати студентів до організації навчального процесу та спонукали до самоорганізації завдяки групі методів самонавчання та самоорганізації.

Акмеологічний контекст дослідження з формування художньо-ментального досвіду виявився у визначенні відповідної рівневої матриці такого досвіду; на рівні особистісних фахових якостей, що дозволяють здійснити перетворення фахівця відповідно до мети – інтенсифікація та оптимізація самоорганізації та саморозвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва та хореографії як художньо-ментальних процесів.

Література

1. Величко Е.В. Акмеологически поход к профессиональной подготовке будущих педагогов в условиях колледжа [Электронный ресурс] / Е.В.Величко.

2. Данилова Г.С. Акмеологические аспекты методической деятельности [Электронный ресурс] / Г.С.Данилова // Человек и образование. — Вып. № 3-4 / 2007.

3. Деркач А. А. Акмеологическая культура личности: содержание, закономерности, механизмы развития / А. А. Деркач, Е. В. Селезнёва. — М. : Издательство Московского психолого-социального института, 2006. — 496 с.

4. Козир А. В. Теорія та практика формування професійної майстерності вчителів музики в системі багаторівневої освіти: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.02 — «Теорія та методика музичного навчання», 13.00.04 — «Теорія і методика професійної освіти» / А. В.Козир. — К., 2009. — 43 с.

5. Олексюк О.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посіб. / О.М.Олексюк, М.М. Ткач. - К. : Знання України, 2004. — 264 с.

6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. — К. : Освіта України, 2008. — 274 с.

7. Педагогическая акмеология: коллективная монография / [под. ред. О. Б. Акимовой]. — ФГАОУ ВПО «Рос. гос. проф.-пед. ун-т». — Екатеринбург, 2012. - 251 с.

8. Реброва О.Є. Теорія і методика формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії: дис. доктора пед. наук спец. 13.00.02; 13.00.04 / О.Є.Реброва. — К., 2014. — 595 с.

9. Румянцева З. В. Акмеологический подход как вектор в совершенствовании профессиональной подготовки педагога-музыканта [Электронный ресурс] / Зоя Васильевна Румянцева // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. — 2011. Вып. № 4.

Abstract. *The article Acmeological Context of the Technique Shaping the Artistic and Mental Experience of Music and Choreography Students written by Olena Rebrova reveals the meaning and regulatory function of the acmeological approach within an integral organizational and methodological system shaping this experience. The research of artistic and mental experience of music and choreography students was based on development of an organizational and methodological system with acmeological context. The latter complied with the essence of the artistic and mental experience, for this experience is a complicated, polymodal, integrated and professional structure of an individual, the process and the result of spiritual and practical activities based on gathering of information (i.e. ethnical, polycultural, art and style, and subcultural details), which is then gradually processed by emotions, intuition and reflexes so as to ensure the intellectual grasp of its value, sensual essence, conformity with cultural traditions, ethnical and regional affiliation. Acmeological research instruments manifest at the stage of development of techniques allowing to involve students in organizing the training process and encourage self-organization through a number of self-education and self-organization methods.*

The acmeological context of research manifests at the stage of defining a) the relevant level matrix for this type of experience; b) individual professional qualities which allow to transform students in line with their professional growth; c) techniques intensifying and optimizing the artistic and mental processes of self-organization and self-development of music and choreography students.

Key words: acmeology, acmeological approach, educational acmeology, poliparadigmality, artistic and mental experience.

АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ ЗМІСТОВИХ ЛІНІЙ ПРОПЕДЕВТИЧНОГО КУРСУ ІНФОРМАТИКИ

УДК: 371.3+004.4'418

Москальчук О.

У статті проведено аналіз основних змістових ліній пропедевтичного курсу, компетентностей, які формуються в учня під час навчання за курсом, прослідковано залежність змістових компонентів пропедевтичного курсу інформатики з особливостями методичної системи підготовки майбутніх учителів, які будуть його викладати у школі.

Ключові слова: інформатика, пропедевтика, методика, вчитель, школа.

АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ СОДЕРЖАТЕЛЬНЫХ ЛИНИЙ ПРОПЕДЕВТИЧЕСКОГО КУРСА ИНФОРМАТИКИ

О. Москальчук

В статье проведен анализ основных содержательных линий пропедевтического курса информатики, компетентностей, которые формируются у ученика в процессе обучения. Прослежена зависимость между содержательными компонентами пропедевтического курса информатики и особенностями методической системы подготовки будущих учителей, которые будут его преподавать.

Ключевые слова: информатика, пропедевтика, методика, учитель, школа.

ANALYSIS OF MAIN CONTENT LINES PROPAEDEUTIC COURSE OF INFORMATICS

O. Moskalchuk

The main content lines propaedeutic course of informatics and the competencies that form the student in the learning process is analyzed. The dependence traced between the meaningful components of a propaedeutic course of informatics and features methodical system of training future teachers who will teach it.

Keywords: computers, propaedeutics, methodology, teacher, school.